

dr hab. Beata Piskorska, prof. KUL

Lublin, 13.01.2025 r.

**Recenzja osiągnięć naukowych, organizacyjnych i dydaktycznych
dr Ryszarda Ficka
w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie stosunki międzynarodowe**

Wstęp

Niniejsza recenzja została przygotowana na podstawie decyzji Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów powołującej mnie w charakterze recenzenta do komisji w celu przeprowadzenia postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego dr. Ryszardowi Fickowi. Niniejsza recenzja powstała w oparciu o decyzję Rady Naukowej Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 27 września 2024 r.

Celem recenzji jest dokonanie oceny dorobku Habilitanta na podstawie kryteriów wskazanych w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dziennik Ustaw 30 sierpnia 2018 r. Poz. 1668). Zgodnie z art. 219 ust 1 ocenie zostanie poddane określone w pkt 1a wymienionej ustawy osiągnięcie naukowe, jakim jest monografia naukowa zatytułowana *Unveiling Dynamics, Legitimacy and Governance in Contemporary States*, London & New York: Palgrave Macmillan, 2024, pp. 356 oraz osiągnięcia naukowo-badawcze, dorobek dydaktyczny, popularyzatorski i współpraca międzynarodowa.

1. Sylwetka dr Ryszarda Ficka

Dr Ryszard Ficek jest z wykształcenia teologiem i politologiem. W 1995 roku uzyskał tytuł zawodowy magistra teologii na podstawie obrony pracy magisterskiej zatytułowanej: „Śmierć i umieranie w ujęciu Bernharda Häringa”. Promotorem rozprawy był śp. ks. dr hab. Stanisław Mojek. W 2000 roku uzyskał stopień doktora nauk teologicznych w zakresie teologii moralnej, nadany uchwałą Rady Wydziału Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego dnia 21 stycznia 2000 r., na podstawie rozprawy doktorskiej, pt. „Zaangażowanie chrześcijan w życie społeczne w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego”, napisanej pod kierunkiem bp. prof.

dr hab. Andrzeja Franciszka Dziuby. W 2006 roku uzyskał również stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, nadany uchwałą Rady Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej dnia 26 maja 2006 r., na podstawie rozprawy doktorskiej, pt. „Tanzania: narodziny i funkcjonowanie państwa”, której promotorem był prof. dr hab. Antoni Mieczkowski.

Doświadczenie zawodowe dr Ficka związane jest z pracą badawczo-dydaktyczną rozpoczętą w 2003 r. w Wyższej Szkole Społeczno-Gospodarczej w Przeworsku oraz 2 lata 2003-2005 w Salvatorian Institute of Philosophy and Theology (Jordan University College) w Morogoro w Tanzanii. Jego kariera równolegle związana była z pracą katolickiego kapłana w diecezji Rockville Centre/NY, Stany Zjednoczone (2003 –2006), którą kontynuuje do dzisiaj. Nie ma jednak związku z pracą naukowo-badawczą i dydaktyczną.

Powyższe informacje świadczą o nieharmonijnym wyborze drogi zawodowej przez Kandydata co do rozwoju badawczo-dydaktycznego, którego kolejnym etapem ma być przedstawiony do recenzji dorobek habilitacyjny.

2. Ocena dorobku naukowego Kandydata

Ocena dorobku naukowego Habilitanta obejmuje 2 komponenty: 2.1. ocena dorobku naukowego; 2.2. ocena głównego osiągnięcia naukowego.

2.1. Ocena dorobku naukowego

Zgodnie z przygotowanym wykazem dorobek naukowy dr Ryszarda Ficka obejmuje 44 pozycje naukowe w tym 1 monografia naukowa (książka habilitacyjna), 4 monografie, 1 rozdział w publikacji zbiorowej, brak redakcji monografii, 37 artykułów naukowych.

Jednakże dokładna analiza zgromadzonego dorobku prowadzi do zasadniczej korekty prezentowanych danych. Po pierwsze, Habilitant wskazuje 4 odrębne monografie opublikowane po doktoracie: *Tanzania: Narodziny i funkcjonowanie państwa*, Toruń: Wydawnictwo Marszałek, 2007, ss. 338; *Christians in Socio-Political Life: An Applied Analysis of the Theological Anthropology of Cardinal Stefan Wyszyński Primate of Poland*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2020, ss. 406; *Zaangażowanie chrześcijan w życie publiczne: w kontekście nauczania kardynała Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski*, Lublin: Gaudium 2020, ss. 528; *Primate of the Millennium Cardinal Stefan Wyszyński: Life and Legacy*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2021. Przy czym o ile dwie pierwsze związane są w rzeczywistości z obszarem badań SM, to bazowały na dysertacjach doktorskich. Budzi to poważne wątpliwości czy powinny być poddawane ocenie w postępowaniu habilitacyjnym,

skoro były oceniane w postępowaniu o nadanie stopnia doktora. Pozostałe dwie publikacje autorskie nie są ściśle związane z dyscypliną stosunki międzynarodowe, tylko teologia.

Po drugie, spośród wykazanej znaczącej liczby opublikowanych 37 artykułów naukowych w czasopismach, większość ukazała się w pozycjach nie związanych z ww. dyscypliną, a były to min.: „Roczniki Teologiczne,” Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne,” Studia Teologiczne “Teologia i Człowiek,” Wrocławski Przegląd Teologiczny,” “Collectanea Theologica, Resovia Sacra,” Poznańskie Studia Teologiczne,” „Polonia Sacra”, „Kultura–Media–Teologia”, „Warszawskie Studia Teologiczne”, „Studia Nauk Teologicznych PAN”.

Po trzecie, aż 10 z 15 artykułów zostało opublikowanych w wydawnictwach regionu lubelskiego lub nie rozpoznawalnych we wnioskowanej dyscyplinie tj. lokalnych czasopismach jak „Studia Koszaliński-Kołobrzeskie”, „Studia Paradyskie”, „Fides, Ratio et Patria”, „Studia Toruńskie”.

Po czwarte, dopiero w drugiej części kariery naukowej (w zasadzie w bardzo krótkim okresie czasu, bo w przeciągu jednego roku (w 2022 r.) zostało opublikowanych 6 artykułów w czasopismach politologicznych, w 2023 r. – 5. Istnieje przekonanie, co jest jednocześnie zarzutem, że zostały niejako „doprodukowane” na potrzeby uzupełnienia dorobku habilitacyjnego w dyscyplinie stosunki międzynarodowe. Zatem łączny dorobek ilościowy kwalifikujący się do uznania przy ubieganiu się o stopień doktora habilitowanego w dyscyplinie stosunki międzynarodowej wymaga korekty – tylko 11 spośród 37 artykułów można uznać za strictly politologiczne i opublikowane w dyscyplinowych czasopismach (jeszcze przed pojawieniem się nowej dyscypliny SM).

Po piąte, w ocenianym dorobku zwraca uwagę brak redakcji lub chociażby współredakcji prac zbiorowych, co stanowi również element pracy (a nawet współpracy) naukowej z innymi badaczami. W wykazie publikacji znalazły się natomiast 2 recenzje artykułów naukowych, jednakże w czasopismach niemających związku z dyscypliną SM.

Po szóste, Recenzenta zadziwia mocno fakt, że wszystkie wykazane w dorobku publikacje zostały wydane w bardzo krótkim przedziale czasowym (łącznie z pozycjami teologicznymi proces publikacji zajął Kandydatowi tylko 3 lata 2020-2023, 1 w 2020 r i 7 w 2021 r.). Zwykle dojrzały i przemyślane budowany dorobek naukowy potrzebny do wszczęcia procedury habilitacyjnej gromadzi się w sposób cykliczny i zamierzony przez dłuższy okres czasu (od ok. 5 do 8 lat).

Po siódme, pomimo wykazu osiągnięć i ścieżki zawodowej świadczących o zaawansowanym posługiwaniu się językiem angielskim i pracy w środowisku międzynarodowym (min. stała praca przez 2 lata (Tanzania) żadna z publikacji (poza książką

habilitacyjną wydaną w Palgrave Mcmillan z poziomu I) nie została opublikowana w prestiżowym wydawnictwie (wydawnictwie z poziomu II wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Aczkolwiek należy docenić część opracowań opublikowanych w czasopismach o międzynarodowym zasięgu, indeksowanych w bazach Web of Science (WoS), bądź też Scopus lub wyskopunktowanych według listy ministerialnej (każda z monografii po 120 pkt), 7 tekstów naukowych opublikowanych w czasopismach za 100 punktów, 16 artykułów za 70 pkt, 12 opracowań w czasopismach za 40 pkt, 2 publikacje za 20 pkt, i jedna za 75 pkt.

Po ósme, na korzyść Habilitanta oceniam również fakt, iż zdecydowana większość artykułów w czasopismach i 2 rozdziały w publikacjach zbiorowych opublikowane zostały w języku angielskim (tylko 2 ze wszystkich publikacji ukazały się w języku polskim w pracy zbiorowej).

Podsumowując ocenę statystyczną (ilościową) dorobku dr Ryszarda Ficka, należy stwierdzić, iż pod względem liczbowym w sensie ogólnym jest to wystarczający dorobek naukowy, jednakże pod względem merytorycznym więcej niż połowa publikacji nie mieści się w dyscyplinie stosunki międzynarodowe. Do publikacji, które powinny znaleźć się w wykazie należy zaliczyć 12 publikacji razem z książką habilitacyjną. To z całą pewnością nie świadczy o wysokim poziomie aktywności naukowej w dyscyplinie SM.

Podstawę oceny jakości prowadzonych badań tworzy również analiza publikacji załączonych w wykazie o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Po doktoracie Habilitant rozwija cztery główne kierunki badań. Pierwszy obszar zainteresowań to personalistyczna myśl społeczno-polityczna Kardynała Stefana Wyszyńskiego. W obszarze tej problematyki ukazały się drukiem dwie monografie: *Christians in Socio-Political Life: An Applied Analysis of the Theological Anthropology of Cardinal Stefan Wyszyński Primate of Poland*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2020, ss. 406 i *Zaangażowanie chrześcijan w życie publiczne: w kontekście nauczania kardynała Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski*, Lublin: Gaudium 2020, ss. 528. Obie odnoszą się raczej do socjologiczno-teologicznego ujęcie człowieka jako istoty społecznej, humanizmu, rodziny, itp. niż politycznego, czy prawnego ujęcia państwa, więc trudno zaliczyć ją do całości ocenianego w procedurze dorobku. W tożsamej tematyce opublikowanych zostało również najwięcej, bo aż 2 ww. monografie 11 artykułów w latach 2020-2021. Zdecydowana większość tematów artykułów i charakteru czasopism skategoryzowana jest dyscyplinie teologia (dla przykładu: *Moral Renewal as a Socio-Religious Imperative and the Destructive Actions of an Oppressive Totalitarian State: in the Context of*

Cardinal Stefan Wyszyński's Personalistic Concept of Social Life, "Roczniki Teologiczne," 2020: 67(5).

Drugi obszar zainteresowań naukowo-badawczych Kandydata dotyczy historycznych aspektów działalności Kościoła Katolickiego funkcjonującego w uwarunkowaniach społeczno-politycznych Polski powojennej, ze szczególnym uwzględnieniem życia i pasterskiej działalności Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski. Tej tematyce i Postaci znaczącej dla Kościoła, Kandydat poświęca monografię *Primate of the Millennium Cardinal Stefan Wyszyński: Life and Legacy*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2021, ss. 322, na podstawie, której opublikowano sześć artykułów naukowych w czasopismach teologicznych, stąd nie stanowi przedmiotu oceny dorobku (tak też zadeklarował sam Kandydat).

Trzeci kierunek zainteresowań Kandydata obejmuje problematykę kultury chrześcijańskiej ukazwanej przez pryzmat personalistycznej wizji człowieka, której czołowymi przedstawicielami byli papież Jan Paweł II i kardynał Stefan Wyszyński. W tym obszarze dr Ficek opublikował 11 artykułów naukowych również w czasopismach teologicznych. Czwarty obszar badawczy dotyczy wreszcie (sic!) problematyki współczesnych państw rachitycznych, funkcjonujących zwłaszcza w peryferyjnych obszarach tzw. „Trzeciego Świata” (*fragile states*). W tym właściwym dla oceny z punktu widzenia dyscypliny stosunki międzynarodowe wydanych zostało drukiem 12 artykułów w dyscyplinie SM w stosownych czasopismach, min. „Stosunki Międzynarodowe – International Relations”, „Studia Polityczne”, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej,” itp.

Według bazy danych Google Scholar spośród 44 publikacji 20 pozycji jest cytowanych przez innych autorów, a łączna liczba cytowań wynosi 77- a po wyłączeniu autocytowań - 34. Według Web of Science Reference Search indeks Hirsha wynosił 5.

Kandydat posiada niewielkie doświadczenie w realizacji grantów naukowych i dotyczące odbytych staży badawczych w instytucjach naukowych. Jedynym przykładem jest podjęta współpraca (Habilitant nie podaje w jakim charakterze formalnym) jednym z księży profesorów z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Efektem tej „współpracy” była publikacja kilku opracowań naukowych oraz grant naukowy (recenzent ma wątpliwości co do naukowości grantu), który polegał na autorskim przetłumaczeniu serii artykułów na język angielski do czasopisma *Polonia Sacra* (finansowany ze środków MEiN w 2022 r.).

Podsumowując tę część dorobku naukowego Habilitanta, jednoznacznie stwierdzam, iż od momentu uzyskania stopnia doktora w dyscyplinie nauki o polityce w 2006 r. do oceny dorobku w nowej dyscyplinie stosunki międzynarodowe kwalifikuje się 13 z 44 pozycji znajdujących się w wykazie (12 artykułów i 1 monografia habilitacyjna). Jako kryterium brano

pod uwagę zastosowany warsztat badawczy właściwy dla ww. dyscypliny, kategorie pojęciowe, metodę realizacji procesu badawczego. Pozostałe 31 publikacji (monografie i artykuły naukowe) według tych samych kryteriów należy zakwalifikować do dyscypliny teologia lub przy bardzo „szerokim spojrzeniu” dyscypliny nauki o polityce. Biorąc pod uwagę powyższe dane, trudno, wobec tego wskazać znaczny wkład Habilitanta w rozwój dyscypliny stosunki międzynarodowe.

2.2. Osiągnięcie naukowe

Zasadniczym przedmiotem oceny dorobku naukowego dr Ryszarda Ficka w procedurze habilitacyjnej w segmencie dotyczącym istotności podjętego problemu badawczego i wkładu badań w rozwój nauki polskiej jest monografia pt. *Unveiling Dynamics, Legitimacy and Governance in Contemporary States. Power in Fragility*, London & New York: Palgrave Macmillan, 2024, pp. 356. Ocena dokonana zostanie według kryteriów: a) podjęty problem badawczy, b) konstrukcja pracy, c) warstwa metodologiczna, d) baza źródłowa, e) znaczący wkład badań w rozwój dyscypliny stosunki międzynarodowe.

a) podjęty problem badawczy

Dr Ryszard Ficek w swojej rozprawie habilitacyjnej podejmuje ważny i wartościowy temat badawczy skoncentrowany na wyjaśnieniu „wpływu dynamiki procesów legitymizujących poczynania władzy na efektywność rządowych strategii politycznych, ze szczególnym uwzględnieniem państw kruchych, a jednocześnie wpływu legalności i uprawomocnienia aparatu władzy państwa rachitycznego na dysfunkcję wyrażającą się w destabilizacji współczesnych relacji międzynarodowych i globalnej strategii bezpieczeństwa” (s. 7 monografii). Tak sformułowany, dość zawiłym językiem problem badawczy nie jest klarowny dla czytelnika. Konstrukcja tematu nie wskazuje jednoznacznie, która kategoria znajduje się w centrum badań, inaczej mówiąc Autor nie identyfikuje zmiennej zależnej i niezależnej co zamazuje logikę właściwego przedmiotu pracy. Problem badawczy w istocie został sformułowany w formie 3 pytań badawczych, co zaburza logiczną metodologię. Trudno się zorientować, czy Autor w tym miejscu już sformułował pytania badawcze, czy zdefiniował problem (s. 7 monografii).

Deklarowaną kategorią badawczą stanowiącą koncepcyjne ujęcie pracy wydaje się, że jest pojęcie legitymizacji i delegitymizacji działań politycznych państwa i jego struktur instytucjonalnych w wymiarze lokalnym i międzynarodowym. Wedle Autora problem jest wyjątkowo złożony w przypadku analizy państw rachitycznych, których problemy społeczno-

gospodarcze mogą oddziaływać także na sferę innych podmiotów międzynarodowych (s. 16 Autoreferatu). Konieczne jest doprecyzowanie celu badawczego niniejszej rozprawy, który Autor definiuje jako „zidentyfikowanie napięć i sprzeczności, z jakimi borykają się międzynarodowi darczyńcy zaangażowani w różnego rodzaju interwencje pomocowe”. Cel nie ma bezpośredniego związku ze zdefiniowanym problemem badawczym.

Ponadto zdecydowanego doprecyzowania, wymagają podstawowe kategorie pojęciowe – definiowane przez Autora zamiennie jako „państwa rachityczne”, „słabe”, „niestabilne”. Nie wiadomo która z nich jest przyjęta ostatecznie na potrzeby badań. Zabrakło również analizy kategorii pojęcia „system zarządzania”, mimo że w tytule pracy Autor się do tego odnosi.

b) Konstrukcja rozprawy. W strukturze rozprawy powinna być zawarta wizja konceptualizacji i porządkowania podjętego problemu badawczego. W tym wypadku struktura rozprawy rodzi jeszcze większy chaos koncepcyjny. Odnosząc się we wstępie do tego co Autor chce zbadać i dlaczego podjął się tej problematyki, to sformułowany problem badawczy i cel pracy nie przekłada się na przyjętą strukturę monografii.

Habilitant przyjął strukturę monografii składającą się ze wstępu, pięciu rozdziałów (de facto numerycznie sześciu, z zakończeniem siedmiu (?)) – to wprowadza kolejny dysonans poznawczy) i wykazu źródeł. Dwa pierwsze rozdziały teoretyczne powinny przybliżyć wedle założenia terminologię dotyczącą problematyki rozprawy (rozdział pierwszy i drugi). Dość nietypowy jest rozdział pierwszy, albowiem odrębną teoretyczną podstawą określającą przebieg procesu badawczego każdej dysertacji jest wstęp. Te zagadnienia znalazły się w rozdziale pierwszym określonym również jako *Introduction*. Być może wymagała tego konstrukcja monografii odpowiadająca standardom wydawnictwa zagranicznego Palgrave Macmillan, bowiem w pierwszym rozdziale znalazły się wszystkie elementy składowe wstępu.

Rozdział pierwszy (w rzeczywistości drugi) zatytułowany „Prolegomena to the Basic Concepts”, powinien dostarczyć wiedzy ogólnej i teoretycznej porządkującej tematykę. I tak częściowo podszedł do tego Habilitant – omówił tu podstawowe pojęcia, różnice interpretacyjne (*fragile, rough, czy failed, dysfunctional states versus ideal states*) specyficzne uwarunkowania i okoliczności polityczno-ustrojowe, jak też zasadniczą terminologię stosowaną w zakresie legitymizacji władzy i państw rachitycznych. Część teoretyczna rozprawy powinna również na ogół służyć określeniu własnej tożsamości badawczej, w tym przypadku określenia „siebie” w odniesieniu do rozumienia pojęcia „legitymizacja”, czy „państwa rachityczne”. Habilitant w niewystarczającym stopniu podejmuje się takiego wysiłku.

Dr Ficek w swoich badaniach całkowicie pomija warstwę koncepcyjno-teoretyczną nie aplikując żadnej koncepcji teoretycznej/paradygmatu właściwego nauce o stosunkach międzynarodowych. Pomimo badań państw upadających/lub upadłych w obszarze Afryki Subsaharyjskiej nie odnosi się w żadnym miejscu chociażby do założenia szkoły studiów afrykanistycznych.

W trzech kolejnych rozdziałach empirycznych dokonana jest analiza kolejno, rozdział trzeci - geopolitycznego usytuowania państw rachitycznych w globalnym systemie bezpieczeństwa międzynarodowego; rozdział czwarty podejmuje problem zagadnień legitymizacji władzy i państwa rachitycznego w kontekście lokalnych (wewnątrzpaństwowych) uwarunkowań politycznych. W piątym rozdziale, analizuje problematykę legitymizacji władzy w kontekście państwa rachitycznego z punktu widzenia sytuacji międzynarodowej. Szósty, ostatni rozdział, dotyczy zagadnień kształtowania procesu pokojowego, jak też odbudowy instytucji państwa w odniesieniu do kwestii legitymizacji władzy rozumianej w kategoriach strategii polityczno-gospodarczej.

W odniesieniu do przyjętej struktury pracy należy wnieść uwagi krytyczne. Brak konsekwencji w zastosowaniu zwłaszcza terminologii (pojęć kluczowych) z tytułu głównego monografii do poszczególnych jej rozdziałów i podrozdziałów (patrz rozdział szósty *Peacebuilding, Statebuilding, and Legitimacy-Based Rule*). Nie do końca jasna jest logika podziału, w tym wyraźnego kryterium porządkowania treści podrozdziałów i struktury wewnętrznej.

Zakończenie monografii służy przede wszystkim do prezentacji wniosków, odniesienia się do hipotez postawionych we Wstępie oraz tego, w jakim stopniu udało się rozwiązać problem badawczy, a także postawienia postulatów do dalszych badań. Tu jest to zrobione bardzo powierzchownie przez Habilitanta.

Kierunek prowadzonym badaniom nadają hipotezy badawcze, które powinny uwypuklać wzajemnie związki między obserwowanymi zjawiskami na zasadzie przyczynowo skutkowej. W monografii pojawia się duża niekonsekwencja, wywołująca dezorientację recenzenta. We wstępie monografii Autor bowiem sformułował 4 hipotezy, w Autoreferacie i jest ich aż 8. Habilitant zakłada we wstępie, że: 1.) „Szczególne formy legitymizacji władzy odnoszą się do charakterystycznego typu niestabilności państwa, który zależy od różnych warunków geopolitycznych, a także specyfiki dysfunkcjonalności państw niestabilnych”; (2) Rozróżnienie między tymczasową a chroniczną niestabilnością jest tutaj istotne, co ma zasadnicze znaczenie dla określenia oczekiwań dotyczących specyfiki i charakteru międzynarodowych interwencji pomocowych; (3) Państwa niestabilne o słabej legitymizacji

niosą ze sobą poważne wyzwania, w tym konsekwencje konfliktów zbrojnych, które destabilizują globalną koncepcję bezpieczeństwa międzynarodowego, a także stałe napięcia, przed którymi stają międzynarodowi darczyńcy zobowiązani do wzięcia odpowiedzialności za interwencje pomocowe w wymiarze militarnym; (4) Uwzględnienie stopnia, formy i szczególnego rodzaju niestabilności jako podstawowego punktu odniesienia określającego charakter i specyfikę interwencji pomocowych (wielkość, zakres, czas trwania itp.) przewidzianych dla szerokich i różnorodnych państw niestabilnych i upadających”. Ostatnia hipoteza nie spełnia warunków takowej – nie ma związku przyczynowo-skutkowego.

W Autoreferacie zaś stawia 8 hipotez. W tym wypadku pierwsza z nich jest sformułowana niepoprawnie, nie spełnia warunków hipotezy, tj. (1) Zasadnicza krytyka koncepcji państwa rachitycznego skupia się na niespójności i niejednoznaczności pojęcia, które wymaga precyzyjnego zoperacjonalizowania...[...]; 2) Prezentowana współcześnie klasyfikacja „państw rachitycznych” ilustruje perspektywę redukcjonistyczną, opartą – w dużej mierze – na jednym “politycznie poprawnym” modelu państwa (...) Tę należy uznać za poprawną, ale zbyt długą i niejasną; 3) Istniejące klasyfikacje i definicje państwa rachitycznego są opracowywane dla potrzeb organizacji międzynarodowych i ukierunkowane na donatorów zagranicznych. Innymi słowy, opierają się one na argumentacjach darczyńców i analizach instytucji państw pretendujących do miana sponsorów wsparcia międzynarodowego (...). Jest to raczej stwierdzenia, bez większego związku przyczynowo-skutkowego; 4) Pomimo przynależności do tej samej kategorii, państwa rachityczne prezentują zróżnicowany poziom swojej kruchości i niestabilności politycznej. Ich wyeliminowanie wymaga zatem zastosowania odmiennych strategii działania. Hipotezy od 5-8 dotyczą statystyki i klasyfikacji wedle Habilitanta nieadekwatnej i podważalnej. W istocie większość odnosi się do kwestii dotyczących rozdziału pierwszego (tu drugiego) - klasyfikacji różnorodnych statystyk i ich prawidłowości, krytyki w definiowaniu pojęcia państwa rachitycznego. Te należałoby potraktować raczej jako założenia pomocnicze a odnieść się w dalszej kolejności do rzeczywistego celu pracy – potwierdzenia lub sfalsyfikowania dynamiki, legitymizacji i zarządzania państw rachitycznych. Hipotezy są nieco zaewaluowane, więc w wielu miejscach niezrozumiałe. Krytycznie należy ocenić ilość i szczegółowość postawionych hipotez. Nie wszystkie hipotezy spełniają warunki stawiania tychże.

Treść rozprawy. Pozytywną stroną rozprawy jest obszerny i szczegółowy materiał faktograficzny i empiryczny. Habilitant dokonał analizy szeregu dokumentów źródłowych, literatury i artykułów dotyczących funkcjonowania państw rachitycznych w szerszych uwarunkowaniach geopolitycznych. Niewątpliwie pomocne było w tym względzie

przygotowanie lingwistyczne, w tym biegła znajomość języka angielskiego, która umożliwiła prowadzenia samodzielnych eksploracji badawczych w tym temacie podczas wielokrotnych pobytów na terenie Ameryki Południowej, Bliskiego Wschodu, Azji, a przede wszystkim Afryki (Kandydat nie podaje w wykazie żadnych szczegółów dotyczących tych „pobytów” naukowych/turystycznych?), jak też działalności naukowo-dydaktycznej w krajach Subsaharyjskiej Afryki Wschodniej (udokumentowane świadczenie pracy).

Reasumując ocenę treści rozprawy należy podkreślić, że – na korzyść Habilitanta przemawia zdecydowanie jakość i ilość wykorzystanego obszernego materiału faktograficznego. Niestety Habilitant nie poradził sobie z metodologiczno-teoretycznym jego uporządkowaniem zgodnie z rygorami poznania naukowego.

c) Założenia metodologiczne. Warstwa metodologiczna z reguły potwierdza bardzo ważną umiejętność każdego badacza aspirującego do osiągnięcia kolejnych poziomów rozwoju naukowego, tzn. prawidłowe stosowanie określonych metod i technik badawczych właściwych dla dyscypliny wiodącej – tu stosunków międzynarodowych. Ta część wydaje się najsłabszym elementem ocenianej monografii.

O ile dysertacja ma charakter interdyscyplinarny, Autor odwołał się do zagadnień typowych dla socjologii, nauk politycznych, prawa międzynarodowego, jak też ekonomii politycznej w analizie koncepcji legitymizacji władzy politycznej państw kruchych i upadających koncentrując się tutaj przede wszystkim wokół zagadnień dynamiki władzy, procesów kształtowania instytucji rządu i złożonego charakteru przemian ustrojowych zachodzących w obszarze niestabilnych politycznie państw współczesnego świata. To w mniejszym stopniu odniósł się do warsztatu metodologicznego właściwego dyscyplinie stosunki międzynarodowe.

Choć dr Ficek deklaruje, że główna metoda badawcza stosowana w monografii „odpowiada dyscyplinie stosunki międzynarodowe”, to nie precyzuje konkretnie jaka to metoda. Autor deklaruje zastosowanie bardzo wielu metod, m.in. metodę modelowania procesów politycznych, konstruowanie scenariuszy rozwoju polityki wewnętrznej i zagranicznej, badania materiałów źródłowych poprzez analizę treści, analizę syntaktyczną i semantyczną, metodę refleksyjności, analizę porównawczą, metodę konstruowania typologii i analizę danych statystycznych, analizę różnych czynników polityki zagranicznej. Pomimo tych deklaracji większość wymienionych metod nie znalazła zastosowania w praktyce.

Co więcej, zabrakło tego co podwyższa wartość recenzowanej pozycji dla dyscypliny, a mianowicie „testowania” teorii poprzez analizę konkretnego wyrazistego i wyodrębnionego

przykładu – tzw. studium przypadku (*case studies*). Przyjęcie takiej perspektywy, ale również realizacja jej w monografii świadczyłaby o zdolnościach badawczych i znajomości różnorodnych podejść teoretycznych, tu tego atutu u Habilitanta zabrakło.

d) Baza źródłowa monografii to najmocniejsza jej strona. Jest bardzo obszerna, a wykaz literatury zawarto aż na 41 stronach monografii (!). Podstawowym źródłem są oficjalne publikacje instytucji międzynarodowych, jak też dokumenty i sprawozdania z posiedzeń organów rządowych w zdecydowanej większości w języku angielskim.

e) Wkład do dyscypliny stosunki międzynarodowe. Zaprezentowany w monografii problem badawczy dotyczący legitymizacji państw słabych należy zaliczyć jako wartościowy dla rozwoju dyscypliny jednak nie stosunki międzynarodowe, a nauki o polityce i administracji. Świadczy o tym zarówno warsztat metodologiczny, w zasadzie brak niezbędnego podejścia teoretycznego właściwego dyscyplinie oraz chaos w sformułowaniu jednego z głównych narzędzi procesu badawczego – hipotez badawczych. Zastrzeżenia dotyczą braku precyzji definiowania siatki pojęciowej oraz nieuzasadniona niczym logika konstrukcji. Te niedociągnięcia nie pozwalają uznać monografii za znaczący wkład w rozwój dyscypliny stosunki międzynarodowe.

Konkludując, lektura monografii oraz poszczególnych pozycji dorobku naukowego (poza nielicznymi stanowiącymi 1/3 całości) nie pozwala zgodzić się z Habilitantem, że osiągnięcie naukowe jest „w sposób naturalny zwieńczeniem długoletnich badań nad kategorią państwa” w obszarze stosunków międzynarodowych, czy szerzej nauk polityce i administracji. Świadczy o tym również – niejednoznaczna - wbrew opinii Kandydata, kontynuacja wcześniejszych działań publikacyjnych.

3. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych, popularyzatorskich, współpracy międzynarodowej

Podstawę ww. działalności Habilitanta stanowi analiza informacji na podstawie zgromadzonej dokumentacji. W tym miejscu należy odnieść się zdecydowanie krytycznie do staranności i szczegółowości przygotowanych materiałów. Większość z nich nie znajduje potwierdzenia w rzeczywistości (brak skanów lub kopii dokumentów zaświadczających o prawdziwości prezentowanych informacji).

Przechodząc do oceny szczegółowej: po pierwsze, aktywność dydaktyczna dr Ryszarda Ficka ogranicza się do prowadzenia zajęć z różnych przedmiotów (w tym według Kandydata

w języku angielskim) w Salvatorian Institute of Philosophy & Theology (obecnie Jordan University Collage) w Tanzanii, w formie wykładów, ćwiczeń i konwersatoriów tematycznie związanych z zainteresowaniami naukowym Kandydata. Nie można tego poddać rzetelnej ocenie, ponieważ Kandydat nie podaje tematyki/tytułów zajęć ani w języku polskim ani angielskim.

Po drugie, w obszarze dydaktyki na poziomie międzynarodowym Kandydat w latach 2002-2005 podjął pracę w zagranicznym ośrodku naukowym, obecnie Jordan University College) w Morogoro/Tanzania. To w sposób naturalny przyczyniło się to do prowadzenia zajęć i wydawanych publikacjach w języku angielskim (czy uczestnictwo w międzynarodowych sieciach badawczych (z Ukrainą, Indiami). Nie ma jednak podanych żadnych szczegółów co to za instytucje i jaki był charakter współpracy. To uniemożliwia znów ocenę merytoryczną.

Po trzecie, choć Habilitant wykazuje, że w ciągu 2 lat pracy (2003-2005) był promotorem aż 35 prac licencjackich i 23 prac magisterskich (liczba rekordowa), przydałyby się chociaż przykładowe tytuły. Brak jest informacji w Autoreferacie na temat opieki nad studentami i doktorantami oraz czy Kandydat pełnił funkcje promotora pomocniczego doktoranta.

Po czwarte, do osiągnięć dydaktycznych Kandydat zalicza „pracę ze studentami” w Wyższej Szkole Społeczno-Gospodarczej w Przeworsku. Nie wiadomo jednak jaki miała ona charakter. Ponadto wykazane w Autoreferacie zajęcia ze studentami KUL w charakterze profesora wizytującego w Katedrze Świata Hiszpańskiego, Polityki i Relacji Międzynarodowych nie znajdują również potwierdzenia w przykładach, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że katedry uniwersyteckie zwykle nie prowadzą zajęć dydaktycznych, tylko badania naukowe. Luki ww. informacjach uniemożliwiają poddanie uczciwej ocenie merytorycznej tę część dorobku, no może poza pozytywną oceną ilościową niektórych podjętych aktywności (tj. prace dyplomowe).

Po piąte, zdecydowanie zabrakło wykazania aktywności dydaktycznej prowadzonej gościnnie lub na zaproszenie zagranicą (poza stałą czasową pracą), chociażby w ramach popularnego krótkoterminowego programu mobilnościowego Erasmus Plus do partnerskich uniwersytetów macierzystej jednostki (z Przeworska czy Tanzanii), wykładów gościnnych na zaproszenie innej instytucji naukowej, wykładów popularyzatorskich lub wypowiedzi eksperckich.

Działalność organizacyjną Kandydat, po pierwsze wiąże przede wszystkim z dwuletnią aktywnością realizowaną głównie w okresie pracy zawodowej w Salvatorian Institute of

Philosophy & Theology w Tanzanii, gdzie jak podaje był „uczestnikiem” nieformalnego zespołu, opracowującego program nowo powstającej specjalności, jak też pytań egzaminacyjnych w trakcie egzaminów dyplomowych (studia licencjackie, jak również magisterskie). W Wyższej Szkole Społeczno-Gospodarczej w Przeworsku „uczestniczył w życiu uczelni, organizując - bądź też współorganizując - wiele spotkań o charakterze międzyuczelnianym, zarówno na szczeblu lokalnym i krajowym, jak też międzynarodowym”. Kandydat nie precyzuje jakie to konkretnie działania, więc również nie mogą podlegać ocenie merytorycznej, a nawet ilościowej, zatem te informacje traktowane są jako niewiarygodne. Po drugie, wykazane osiągnięcia organizacyjne nie wykraczają poza tradycyjne obowiązki pracownika dydaktycznego na uczelni wyższej i nie stanowią ponadstandardowego i wyróżniającego się dorobku habilitacyjnego w dyscyplinie SM.

Po trzecie, zdecydowanie zabrakło aktywności organizacyjnej konferencji naukowych krajowych i międzynarodowych, zaproszeń na wykłady gościnne osób spoza uczelni macierzystej, czy zasiadania w komitetach organizacyjnych i radach naukowych konferencji. Jest to dość ważny obszar składający się na całość dorobku.

Po czwarte, trudno uznać za wyróżniającą się członkostwo Habilitanta w krajowych i zagranicznych towarzystwach naukowych. Dość późno, bo dopiero tuż przed złożeniem wniosku w 2023 r. aplikował o członkostwo w Polskim Towarzystwie Stosunków Międzynarodowych (PTSM), rok wcześniej w 2022 r. w Towarzystwie Naukowym KUL (w żadnym nie pełnił funkcji statutowych). Nie zasiadał również w komitetach redakcyjnych czasopism naukowych wydawanych w Polsce lub za granicą. Dr Ficek nie pełnił też żadnych funkcji w macierzystych jednostkach (choćbyby najmniej angażujących jak opiekun koła naukowego, czy opiekun roku). Byłyby na pewno wyrazem zaufania przełożonych i współpracowników.

Po uzyskaniu stopnia doktora, Habilitant nie wyróżniał się również, na podstawie załączonego wykazu, wystarczającą działalnością **popularyzacyjną** wnoszącą wkład w debatę naukową w dyscyplinie SM.

Po pierwsze, kandydat, choć podaje w autoreferacie, iż wielokrotnie był uczestnikiem naukowych sympozjów i konferencji, krajowych i międzynarodowych, to wylicza tylko 5 konferencji naukowych w których czynnie brał udział. Należy z rozczarowaniem przyznać, że to dość zaskakujący i skrajnie niewystarczający dorobek jak na wymienione tylko 4 ostatnie lata działalności (2019-2023), i aż 18 lat od uzyskania stopnia doktora.

Po drugie, nie wszystkie referaty i tematy konferencji dotyczą zadeklarowanego do oceny obszaru badawczego z zakresu stosunków międzynarodowych, choćby dla przykładu

„Redefinition in Spirituality”, „LXIV Dni Duchowości KUL”. Kandydat wykazał uczestnictwo tylko w jednym kongresie z właściwej dyscypliny SM: I Kongres PTSM w 2023 r., na którym wygłosił 2 referaty w j. angielskim). Ponadto już „tradycyjnie” Habilitant nie załącza do dokumentacji skanów powszechnie już wydawanych zaświadczeń lub certyfikatów uczestnictwa czynnego w powyższych, zatem należy uznać je za niepotwierdzone (niebyłe).

Po trzecie, zdecydowanie dużo większy, a nawet znaczący wkład w obszarze popularyzacji nauki Kandydat posiada w dyscyplinie nauk teologicznych. Przykładem jest działalność przybliżająca wielką postać i działalność Kardynała Stefana Wyszyńskiego w powojennej Polsce. Jednakże powyższe prace nie są powszechnie znane w środowisku politologów czy badaczy stosunków międzynarodowych.

Po czwarte, do aktywności popularyzacyjnej na korzyść Kandydata na pewno można zaliczyć wygłoszenie wielu prelekcji skierowanych do środowisk zarówno amerykańskich i kanadyjskich, jak też udział w kongresach polonijnych. Miały one jednak na celu (jak pisze Autor) „zaprezentowanie historii i znaczenia Polski w świecie współczesnym na forum międzynarodowym przygotowujące do beatyfikacji Kardynała Stefana Wyszyńskiego”, a nie popularyzację wiedzy w zakresie stosunków międzynarodowych.

Po piąte, trudno zaliczyć do dorobku eksperckiego w zakresie szerzenia i promocji wiedzy o stosunkach międzynarodowych pracę, aczkolwiek niewątpliwie cenną osobiście i wartościową misyjnie, w charakterze duszpasterza od 2006 r. w Stanach Zjednoczonych w środowisku amerykańskim.

Po szóste, zabrakło w dorobku działalności eksperckiej, w tym promującej i rozpowszechniającej wiedzę z obszaru SM w sektorze medialnym (zespołach eksperckich, wywiadach, komentarzach) stanowiących „chcąc nie chcąc (sic.)” współcześnie jedno z ważniejszych źródeł popularyzujących wiedzę i dotarcie do szerszego kręgu odbiorców.

Po siódme, Kandydat nie wykazał współpracy z zagranicznymi i krajowymi ośrodkami badawczymi, think tankami. Take działania świadczyłyby również o rozpoznawalności Kandydata i umiejętności tworzenia powiązań między debatą akademicką i szerszą debatą publiczną. Stąd w obszarze współpracy międzynarodowej nie daje się zauważyć istotnej aktywności (min. odbytych wizyt studyjnych na uczelniach zagranicznych). Wprawdzie w autoreferacie na s. 17 wymienia, iż „Niebagatelne znacznie odegrała mobilność w trakcie prowadzenia badań, możliwość przeprowadzenia kwerendy naukowej w wielu liczących się ośrodkach naukowych na świecie (m.in. Londyn, Dar es Salam, Nowy York, Boston, Paryż, Wiedeń), jak też zdolność pozyskiwania niezbędnych środków finansowych na realizację

projektów badawczych” to znów żadna aktywność z tej listy nie została udokumentowana, a Habilitant nie podaje nazw właściwych instytucji tylko miasta.

Wreszcie, z załączonego wykazu wynika, że Habilitant nie był nagradzany za swoją aktywność ani w krajowym, ani w międzynarodowym środowisku naukowym co oznaczałoby obiektywne docenienia działalności naukowej, dydaktycznej czy organizacyjnej.

Podsumowując ten fragment recenzji, należy stwierdzić że Habilitant nie wykazuje się ponadstandardową aktywnością dydaktyczną, organizatorską i popularyzatorską, a Jego osiągnięcia w tym zakresie nie spełniają wystraszających wymogów stawianych w postępowaniach o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Wnioski:

Oceniając wartość dorobku naukowego dr Ryszarda Ficka, jak i po zapoznaniu się z dorobkiem dydaktycznym, popularyzatorskim i w zakresie współpracy międzynarodowej oraz monografią, pt. *Unveiling Dynamics, Legitimacy and Governance in Contemporary States*, London & New York: Palgrave Macmillan, 2024, pp. 356 wskazaną jako główne osiągnięcie naukowe stwierdzam, że przedstawiony dorobek nie spełnia przesłanek znacznego wkładu w rozwój nauki o stosunkach międzynarodowych. Brak świadomie budowanego portfolio naukowego w oparciu o ubieganie się o granty i staże naukowe, prezentacji badań na prestiżowych konferencjach w gronie badaczy stosunków międzynarodowych budzi wątpliwości co do odpowiedniego przygotowania badawczego.

Konkludując, opowiadam się przeciwko nadaniu dr Ryszardowi Fickowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie stosunki międzynarodowe.

Signed by /
Podpisano przez:

Beata Daniela
Piskorska

Date / Data:
2025-01-20 09:03